

De toespraak van mevr. Petra Maters

Directeur van de het Veenkoloniaal Museum in Veendam tijdens de herbegravenis van ds. Anthony Winkler Prins

Geachte Burgemeesters, familie Winkler Prins, genodigden en overige aanwezigen,

Als directeur van het Veenkoloniaal Museum Veendam heet ik u hartelijk welkom bij deze historische gebeurtenis, de herbegravenis van Anthony Winkler Prins en zijn vrouw Henriette Klijnsma.

Met een hartelijk welkom aan de vertegenwoordigers van de gemeente Leidschendam Voorburg wil ik tevens mijn dank aan die gemeente overbrengen voor de gegeven toestemming tot deze herbegravenis, zonder welke toestemming wij in eerste instantie hier niet hadden gestaan. Uiteraard dank ik ook de gemeente Veendam voor de gegeven ondersteuning en vele mensen en instanties die onzichtbaar op de achtergrond mee hebben geholpen voor het slagen van deze historische dag.

Sprekers, familie en genodigden

foto: Wiepkje vd Heide

Graven, en de daarbij behorende grafmonumenten van personen die de geestelijke cultuur of de technische beschaving hebben bepaald, worden in alle culturen in ere gehouden.

Soms wordt zo'n graf imponerend vorm gegeven en onderhouden, zoals dat van de vlootvoogd Michiel de Ruyter.

Er zijn ook graven die verwaarloosd worden, vervallen en onopgemerkt geruimd worden. Dat is onder meer gebeurd met de graven van Gerbrand Bredero en Anna Blaman. Het verloren gaan van zo'n graf is een verlies, dat niet hersteld kan worden.

Aan het graf van Anthony Winkler Prins en zijn vrouw werd op een gegeven moment geen aandacht meer geschonken. De grafsteen ging kapot, werd weggehaald en een kilometerpaaltje met een nummer was alles wat restte ergens in de grond op de begraafplaats in Voorburg.

Van een graf was nauwelijks sprake. Dat zag ik op een foto in de Haagsche Courant bij een artikel over schrijversgraven.

'Dat kan toch niet waar zijn', dacht ik.

'Dat heeft hij niet verdiend'.

Dat zou in Veendam niet gebeurd zijn;

daar leeft Winkler Prins nog voort; er is immers een Winkler Prins standbeeld, een Winkler Prins Passage, een Winkler Prins kabinet in het Veenkoloniaal Museum, een Winkler Prins scholengemeenschap, jaarlijks wordt een Winkler Prins Dictee georganiseerd met een Winkler Prins trofee als prijs, en ga zo maar door.

32 jaar lang was Anthony Winkler Prins doopsgezind predikant in Veendam en schreef er in 13 jaar tijd 16 delen van de eerste Nederlandse Geïllustreerde Encyclopedie. De historische verbondenheid met Veendam rechtvaardigt dat hij hier een nieuwe rustplaats krijgt. Op de nieuwe grafsteen staat geschreven, -hopelijk voor de eeuwigheid -, wat zijn grootste verdiensten waren.

Er wordt mij wel gevraagd, zou hij het zelf wel gewild hebben. Daar kan ik het volgende over zeggen. Op zijn 80ste verjaardag had hij zijn dochter een enveloppe gegeven, die pas na zijn dood geopend mocht worden. Dat doet zij 10 jaar later.

De brief leest zij voor aan haar moeder, broers en zusters

"Als ik mocht overlijden, weet dan dat ik een lang en gelukkig leven heb gehad. Het bericht van mijn overlijden moet alleen maar geplaatst worden in de Nieuwe Veendamse Courant".

Hieruit is te concluderen dat zijn band met Veendam waar hij van 1850 tot 1882 woonde, belangrijk groter was dan met Voorburg waar hij van 1895 tot 1908 verbleef bij zijn dochter en niet meer maatschappelijk actief was.

Gezien in het licht van de huidige omstandigheden zou hij waarschijnlijk in Veendam begraven zijn. Maar toentertijd was dat bijna onmogelijk, vanwege de wet op de lijkbezorging die bepaalde dat van iedere gemeente, waarover het transport van een overleden persoon zou plaatsvinden, toestemming verkregen moest worden.

Op 24 september 1882 hield Winkler Prins zijn afscheidsrede in de doopsgezinde kerk aan het Oosterdiep. Daarin vroeg hij verschoning voor zijn tekortkomingen. Hij vond het de taak van de leraar, de predikant, al zijn krachten en gaven aan de gemeente te wijden en geheel voor haar te leven. Hij weet het aan de omstandigheden dat hij die taak niet naar behoren kon volbrengen. Neiging en plicht hadden zich daartegen verzet, neiging om zich ook met andere dan alleen doopsgemeentelijke belangen te bemoeien, plicht om in de behoeften van een talrijk huisgezin te voorzien.

Ook buiten de leden der doopsgezinde gemeente telde hij hier ter plaatse steeds vele getrouwe en belangstellende vrienden, met wie hij ijverig gestreden heeft voor waarheid en recht, voor beschaving en ontwikkeling. Met banden van oprechte vriendschap heeft hij zich aan hen verbonden en het viel hem zwaar, zich uit hun midden te verwijderen.

Ter herinnering gaven zij hem een Liber Amicorum, een vriendenboek vol portretfoto's, dat zich nu in het Veenkoloniaal Museum bevindt. Talrijke vriendennamen staan voorin het album geschreven.

Hij vond het strelend dat velen hem langer in hun midden wensten.

De koets arriveert bij het Museum

foto: Wiepkje vd Heide

Maar in zijn ogen zou het een groot nadeel voor de gemeente wezen, indien hij het heengaan uitstelde totdat zijn lichaam werd gesloopt en zijn geestvermogen verzwakte, totdat zijn stem onverstaaanbaar werd en slechts enkelen nog de godsdienstoefening bezochten. Nee, hij noemde het een zegen nog in volle kracht de gemeente te verlaten.

Na 32 jaar geestelijk leider van de doopsgezinde gemeente in Veendam te zijn geweest, ging hij met emeritaat en vertrok uit Veendam.

Nu 123 jaar na dit feit, keert hij samen met zijn vrouw definitief in Veendam terug.

Vandaag, tegen het middaguur, arriveerde het echtpaar bij de provinciegrens in Bareveld vanwaar de tocht per koets verder ging langs het Oosterdiep waar destijds de pastorie stond en waar even halt werd gehouden.

Nu mogen we Anthony en Henriette Winkler Prins hier verwelkomen.

De ceremonie is anders dan gebruikelijk.

Dat is omdat het geen begrafenis is, die is vroeger al geweest, we nemen geen afscheid, het is een thuis komen.

Dadelijk wil ik u verzoeken te gaan staan wanneer de kist uit de koets wordt genomen en in alle rust naar het gereed staande graf wordt gebracht.

Pas als de grafsteen is geplaatst zal ons worden verzocht naar het graf te komen waar dominee Coot Winkler Prins de laatste woorden uit zal spreken. U zult zien dat een vertegenwoordiging van de familie, geheel in de geest van Winkler Prins, een eenvoudige grafsteen heeft gekozen, passend bij die van zoon Vincent en moeder Prins. De tekst op de steen begint met de woorden: teruggekeerd in Veendam op 9 september 2005. Ik wens u beiden van harte welkom.

Dan verzoek ik u nu te willen gaan staan.